

Annona Nova XVI.

Annona Nova XVI.
A Kerényi Károly Szakkollégium évkönyve

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészeti- és Társadalomtudományi Kar
Kerényi Károly Szakkollégium
Pécs, 2025

Szakmai lektorok:

András Csaba, Bérdi Márk, Csapó Gyöngyvér, Csönge Tamás, Flach
Richárd, Serdült Sára, Polyák Petra

A kiadvány a *Hallgatói Szolgáltatási Központ* támogatásával
jött létre.

Kiadó:

Kerényi Károly Szakkollégium

Felelős kiadó:

Ónya Balázs

Szerkesztő:

Mihályi Emese Dorka

Olvasószerkesztők:

Bakonyi Márton, Hegedüs Ferenc, Lajó Odil,
Mihályi Emese Dorka, Rottler Lili

ISSN: 2061-4926

© A szerzők, 2025

© A szerkesztők, 2025

Minden jog fenntartva.

Tartalomjegyzék

Jaksa Csaba: Előszó	7
Farkas Viktor: A polgári illem újjáéledése a Kádár-korszakban. A '60-as évek három illemkönyvének összehasonlítása a 20. század első harmadának illemtudományával	13
Hajma Noémi: To Leave the Boat for the Sea. Attitudes Toward Euthanasia, the Good Death, and Toward Suicide, the Invited Death	43
Ignác Barbara: Menekülés vagy gyermekuralom? Az iskola mint tér és intézmény a <i>Fekete pont</i> (2024) és <i>A tanári szoba</i> (2023) című filmekben	77
Kis Janka: Aki nem dolgozik, ne is egyék? Kutatás a reprodukzív munka szociális reprezentációjáról	103
Papp Sára: Összefüggések a mobbing, iskolai bullying, lelki egészség és megküzdési stratégiák között	139
Vég Dorina Mirtill: Sugar and spice and everything nice? Az érzelmszabályozás, a kognitív újraakasztás és az autentikusság kérdései	173
Rezümék	193
A Kerényi Károly Szakkollégium tagjai a 2024/2025-ös tanévben	203
A Kerényi Károly Szakkollégium mentorai a 2024/2025-ös tanévben	204

Előszó

Annona Nova XVI.

2025.

Előszó! Előszó! Előszó!

Előszót írni a 16. *Annona Nova* kötethez kimondottan izzasztó feladat. 2025-ben, a globális felmelegedés okozta extrém hőségben még a lehetőségekhez mérten besötétített szobában is csorog rólam a víz, csiklandozva tovább gördül, valahol megáll. Ventilátor vagy légkondicionáló berendezés hiányában ez a minimális szellemi munka is megterhelő öregedő testemnek és hanyatló mentális képességeimnek. Emellett fogalmam sincs, hogy mivel tudnék hozzájárulni az előszóval a kötethez és a hagyományhoz; az elmésség villogtatására szolgáló újdonságokat javarészt ellőtték már elődeim: Bagi Zsolt, az okos historizáló a fogalmi kontextualizálást, András Csaba a korábbi előszavak összegzését, hogy a lábjegyzetek szórakoztató világát már meg se említsük (ez a panaszkodás is csak ezen ismételések sorozatába illeszkedik).

A fizikai meghatározottságok és kiszolgáltatottság eszembe juttatják, hogy az utóbbi időben a Szakkollégium is egyre inkább összekapcsolódott a felmelegedéssel, amennyiben a társadalmi felelősségvállalás szerepe jelentősen megnőtt a közösség számára. Talán túlságosan is. Ehhez az elszámoláshoz olyasmire kell kitérnem, amiben egyre korlátozottabb az ismeretem, mivel – annak rendje és módja szerint – távolodom az aktív szakkollégiumi élettől.

Az *Annona* lecsapódása a Szakkollégiumnak, ezért egy kötetről szóló írásnak része az intézményről alkotott kép is; a periodika jellege miatt pedig általánosságok helyett az aktualitásokat kell megcéloznunk.

Mi a KKSZ? „Amivé tesszük” – hangzik a furfangos és helyes válasz –, ugyanakkor vannak keretei, amelyek meghatározzák és

lehatárolják (szinkrón és diakrón módon). Egyfelől intézmény: egyetem és locus; oktatás, kutatás, verseny, követelmények, metrika. Másfelől hagyomány: egyetemesség, kritika (értsd: a tudott és a tudott alapjainak szisztematikus megkérdőjelezése) és NÉKOSZ. Valamiféle általánosan értendő igazságkeresés. Ezek határozzák meg, hogy a tagok figyelmüket és céljaikat merre irányítsák. Ha nem ezek a közös fogalmak keretezik a Szakkollégiumot, az könnyen hasadásokhoz vezethet, újabb közös fogalmak híján.

A szakkollégiumi mozgalomban három fő alappillérre szokás hivatkozni: 1) szakmaiság, 2) társadalmi érzékenység és 3) közösség (amelyet az együttlakásban is mértek). Tudományosság alatt valamiféle igazság keresését értem. A társadalmi érzékenység képes lehorgonyozni a valóságban és folyamattá tenni az igazságot. A közösségiség pedig rávezet arra, hogy az előbbi kettő feltétele a közösség, a megtanulandó demokratikus gyakorlat révén válhat valami csak közös fogalommá. Nincs hierarchia közöttük, és mind képes fejleszteni a másikon. A legutóbbi elem kapcsán remek kapaszkodó a neolatin alapú camarade, comrade, Kamerad, camerata, itt kb. szobatárs: az együttlakás képes olyan közösséget kiépíteni, amely ellenszenvek ellenére is kooperációban (meg)tartja a bajtársakat.

Röviden, a tudományos munka afirmáción, kreáción keresztül alapozza meg a közösséget, amelyet azzal a gyakorlattal állítanék szembe, amely előre adottnak vesz tudást, szemléletet, amelyhez másoknak csak fel kell zárkózni.

Annyi bizonyos, hogy a Szakkollégiumnak megmaradt az a tudományos szerepe, amely létrejöttétől 2016-ig (aktív tagságomig, ameddig reális rálátásom lehetett) jellemezte. Ezt tükrözi maga a kötet megjelenése, sőt a benne meg nem jelent szövegek is, amelyek fantomként várják a publikációt. (Egy filmes blokk is tervben volt, amely korábbi elköteleződések miatt végül folyóiratban jelenik majd meg.) A következő pár bekezdés a szövegekről szól, így a meglepődésre vagy csalódásra vágyó a megjegyzéseimre jobb, ha a tanulmányok elolvasása után tér vissza.

Kettős érzés merülhet fel bennünk Hajma Noémi munkája kapcsán. Egyfelől üdvözlendő, hogy idegennyelvű tanulmány is készült a kötetbe, amely szélesíti a szerző és a Szakkollégium profilját. Ezzel együtt a globális akadémiai tendencia sötét oldala is feldereng, amennyiben a publikálási kényszer mutatóit tekintve nemzetközi szinten magyar kiadású periodikák elenyésző számban vannak, magyar nyelvűek pedig még annyira sem.

Hajma Noémi témaválasztása aligha lehetne aktuálisabb. Az eutanázia kérdését az előregedő társadalmak, de Karsai Dániel 2024-es halála és jogi küzdelme is fontossá tette, emiatt Hajma diskurzív pozíciója is nagyon friss. Az attitűdfelmérésre alapozott kutatás mögött egy jelentős kortárs problémát is felfedezhetünk: láthatóvá válik egy diszrepancia a magyar jogalkotás és a polgárok szemlélete között. Tanulmányából arra is következtethetünk, hogy minél kevesebb hatalommal bír valaki a társadalomban, annál megértőbb mások nyomorúságával szemben.

Papp Sára szövege szintén égető problémára hívja fel a figyelmet, amely az egyének egyre növekvő elszigetelődésében ragadható meg egységesen; ez különösen tapasztalható az uralgó, kapitalista termelési formában. Az iskolai és munkahelyi bántalmazás, a mobbing és bullying formájában is halmozottan rontja az áldozatok pozícióját, azok hosszú távú következményei miatt. Ezekben az esetekben az egyén egy csoporttal találja szembe magát egy olyan rendszeren belül, amely szerkezetéből adódóan kevésbé érdekelt az egyén támogatásában, amennyiben a teljesítményoptimalizálás és -maximalizálás a fő prioritás, míg a személy mentális egészsége ritkán üti meg az ingerküszöböt. A tanulmány a bántalmazás folyamatára és hatásmechanizmusára kíván kvantitatív módszerrel mintázatokot és válaszokat találni, valamint arra, hogy mennyire tekinthető az ilyen viszonyoknak kitett ember ellenállónak mentálisan. A terápia fontosságára is felhívja a figyelmet. Papp konklúzióiban kitér a megállapítások bizonytalanságára, amely a felmérés elemszámából fakad. Ez a módszertanban gyakran visszatérő limitáció tünetértékű: ez az elvárt tudományos kutatás és módszertan olyan erőforrásokat

igényel, amelyeket az intézmények a hallgatóknak nem tudnak/akarnak biztosítani. Az egyetemeknek legalább egy olyan hálózat kialakításában élen kellene járniuk, amely támogatja a szociális, kvantitatív kutatásokat.

Kis Janka kutatása a reprodukív munkáról alkotott társadalmi képzelet felmérésével foglalkozik. Ambiciózus célja kettős: egyfelől megtudni, hogy mit gondolnak emberek a reprodukív munkáról, vagy mit értenek alatta; másfelől a beszélgetéseken keresztül tudást is ad a résztvevőknek. Kis a kutatását interakciónak is látja, amelyen keresztül kapcsolatba kerülhet az alanyokkal, vagyis kilép az egyirányú gyakorlatból. Ez az aktív mozzanat nemcsak a szerző társadalmi elköteleződéséből származik, hanem abból a megállapításból is, hogy a szociális reprezentációknak van egy szilárdabb és plasztikusabb, kontextuálisan változékony formája is, mely utóbbi képes visszahatni a jobban rögzült képzelekre. Fontos azonban ilyenkor leszögezni a módszertani viszonyt a kutatás és edukáció között, az interferencia elkerüléséért.

Ignác Barbara komparatív elemzésének fő tárgya a 2024-es *Fekete pont* című film, amely uralkodó kortárs tendenciáit a német *Das Lehrerzimmer (A tanári szoba)* című filmmel ütköztetve hozza felszínre. Az interpretáció szerint nem pusztán hiányossága a magyar alkotásnak, hogy társadalomkritikájában csak saját előfeltevéseit ismétli el, de ez a szimpla önigazolás vissza is veti a politikai képzeletet és immobilizálja a cselekvést. Ehhez képest a német film eszközei, azzal, hogy eltávolodnak az individuális fókuszról, képesek rendszerszintű problémákat és kérdéseket felvetni, míg a *Fekete pont* elfelejti, hogy közös fogalmaink realizálásához nem elégséges, nem is lehetséges egyetlen emberként fellépni a társadalmat minden nap igazgató folyamatok ellen.

Farkas Viktor elemzésében az 1960-as évekbeli illemkönyvekkel ismerkedhetünk meg. A műveket összevetve a 20. század első harmadából származó illemtanokkal arra a kérdésre kaphatunk választ, hogy mi változott a szocialista kormányzás következtében, és milyen preskriptív képet ad az illemkönyv a társadalomról. Farkas tanulmánya rávilágít arra, hogy az illemkönyvek

jó szándékuk ellenére sem tükrözik a rendszer által ígért forradalmi-társadalmi változást, vagyis egyfajta belső feszültséggel találkozhatunk a korszak vizsgálata során.

Végezetül ajánlanám megfontolásra a jövőbeli tagságnak az előszó felfüggesztését, ezzel mintegy megmentve ettől a nehéz szereptől egy potenciális jelöltet és szenvedő alanyt, valamint meg is fosztva őt ennek a szerepnek a dicsőségétől (így emelve sajátomat).

Fogyasszák felelősséggel!

Jaksa Csaba

**A KERÉNYI KÁROLY SZAKKOLLÉGIUM TAGJAI
A 2024/2025-ÖS TANÉVBEN**

Bakonyi Márton
Beliczky Márton Gáspár
Csapó Áron Sebestyén
Csuka Zsófia
Farkas Viktor
Hajma Noémi
Hegedüs Ferenc
Hizsnyik Zsófia
Horváth Georgina
Holczer Dávid
Ignác Barbara
Kammermann Ambrus
Kis Janka
Mészáros Aliz Alexandra
Mihályi Emese Dorka
Müller Dániel György
Ordonics Míra
Papp Sára
Rottler Lili
Szántó Bence Attila
Szikszai Gergely
Zsadányi Sára
Vasadi Patrik
Vég Dorina Mirtill
Vida Tamás

**A KERÉNYI KÁROLY SZAKKOLLÉGIUM MENTORAI
A 2024/2025-ÖS TANÉVBEN**

Csabay István Csaba
Lukács Laura Klára
Müller Tündér Éva

A SZAKKOLLÉGIUM TANÁRA A 2024/2025-ÖS TANÉVBEN

Ónya Balázs

Borítóterv: Szántó Bence Attila
Borítófotó: Hegedüs Ferenc
Tördelés: Vértesi Lázár
Nyomdai munkák: Kontraszt Plusz Kft., Pécs